

УДК 378.007:37.017(045)

Л. А. ПАВЛЕНКО

старший викладач

КЗ “Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти” ЗОР

СТИМУЛЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ПЕДАГОГА ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

У статті висвітлено систему стимулювання педагогічної творчості педагога, яка сприяє зростанню педагогічної майстерності, та ознаки процесу педагогічного стимулювання професійного зростання вчителів.

Ключові слова: творчий розвиток особистості, педагогічне стимулювання, мотивація, мотив, стимул, педагогічна майстерність, педагогічний саморозвиток, самовдосконалення, професійне зростання.

Педагогічна професія має глибокі корені, вона складна й багатогранна, вимагає широкої ерудиції, глибини філософського осмислення та, насамперед, уміння відчувати, розуміти, любити дитину – майбутнє нації.

Кожна цивілізована країна дбає про творчий потенціал як суспільства загалом, так і кожної окремої людини. Творча людина створює нове та неповторне, тому проблема творчого розвитку особистості сьогодні є надзвичайно актуальною. Сучасна особистість повинна вміти мислити творчо, жити в мінливому світі, відчувати себе комфортно при соціальних змінах, упевнено зустрічати непередбачені ситуації, визначати проблеми та шляхи їх вирішення.

В умовах швидкого розвитку суспільства творчий педагог повинен володіти певними якостями: науковим психолого-педагогічним мисленням, високим рівнем педагогічної майстерності, певною дослідницькою сміливістю, розвинутою педагогічною інтуїцією, критичним аналізом, потребою в професійному самовихованні, він має активно використовувати передовий педагогічний досвід [2, с. 41].

Проблему педагогічної творчості вчителів у своїй діяльності розглядали В. І. Андреев, Н. В. Кічук, М. М. Поташник, С. О. Сисоєва, В. О. Слассьонін та ін.

В. І. Андреев, трактуючи педагогічну творчість як соціально й особистісно значущу діяльність педагога, вказує, що така творчість спрямована на пошук, створення й використання нових, нестандартних засобів співпраці з учнями з метою спрямування їх поведінки та активності на засвоєння знань, умінь, навичок і самовдосконалення [1, с. 67].

Аналізуючи різні підходи науковців до трактування педагогічної творчості, ми поділяємо думку С. О. Сисоєвої про те, що педагогічна творчість – це професійна самореалізація, що полягає в розвитку особистості вчителя, а розвиток її творчого потенціалу зумовлений розвитком творчого потенціалу

вихованця, тому центральною ланкою педагогічної творчості є особистісно орієнтована взаємодія суб'єктів навчально-виховного процесу [7, с. 48].

Також нам імпонує визначення педагогічної творчості, яке пропонує Н. В. Кічук: педагогічна творчість – це суспільно корисна, прогресивно спрямована перетворююча діяльність, у процесі якої створюються не тільки матеріальні та духовні цінності, а й здійснюється саморозвиток, самореалізація суб'єкта [3, с. 5].

Останніми роками значну увагу приділяють створенню сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу українського народу, пошуку та підтримки обдарованих дітей та молоді, самореалізації творчої особистості в сучасному суспільстві.

Й. Г. Песталоцці зазначав: “Не викликає сумніву одне: якщо ми чогось потребуємо, то це добрих учителів. Де бракує їх, там уся інша шкільна суєта в країні – п'яте колесо у возі, okozамилування, щоб людина не бачила, чого їй бракує. Отже, хто хоче, щоб школи по-справжньому сприяли належному вихованню народу, той повинен насамперед допомогти в найнеобхіднішому, а саме: щоб скрізь у країні були люди, які здатні й прагнуть виховувати молодь і керувати нею з розумінням та любов'ю, так, щоб вона могла осягнути мудрість життя, набратися сили і засвоїти порядок, властивий її стану і становищу”.

Виховати людину із сучасним мисленням, здатну до успішної самореалізації в житті, може тільки педагог, що володіє високим професіоналізмом.

Мета статті – розглянути систему стимулювання педагогічної творчості педагогів, яка сприяє зростанню їх професійної майстерності.

Педагогічна майстерність, яку розглядають як рівень професійного розвитку педагога, це доведена до високого рівня досконалості навчальна та виховна діяльність, яку педагог застосовує на практиці, завдяки чому досягається висока ефективність навчально-виховного процесу.

Майстерність учителя завжди розкривається в діяльності, причому в діяльності ефективній. Саме таке розуміння майстерності й прийняте в педагогіці [2, с. 24].

І. А. Зязюн вважає, що хоча педагогічна майстерність виявляється в діяльності, проте вона не зводиться до неї. Сутність майстерності – в особистості вчителя, в його позиції, здатності виявляти творчу ініціативу на підставі реалізації власної системи цінностей (творчий рівень). Майстерність – вияв найвищої форми активності особистості вчителя в професійній діяльності, активності, що ґрунтується на гуманізмі та розкривається в доцільному використанні методів і засобів педагогічної взаємодії в кожній конкретній ситуації навчання й виховання [2, с. 25].

Педагогічна майстерність характеризується вміннями реалізувати в професійній сфері цінності та життєві смисли індивідуально-унікальним шляхом.

В оволодінні майстерністю можна виокремити кілька рівнів: *елементарний* – у вчителя наявні лише окремі якості професійної діяльності,

продуктивність його навчально-виховної діяльності невисока; *базовий* – учитель володіє основами педагогічної майстерності, методично впевнено й самостійно організовує навчально-виховний процес на уроці; *досконалий* – педагог самостійно планує й організовує свою діяльність на тривалий проміжок часу, маючи головним завданням розвиток особистості учня; *творчий* – характеризується ініціативністю й творчим підходом до організації професійної діяльності.

Отже, майстерність учителя можна розглядати як найвищий рівень педагогічної діяльності, як вияв творчої активності особистості педагога. Високий рівень майстерності надає нової якості всій роботі педагога, в результаті якої виникають особливі властивості особистості, що забезпечують самоорганізацію професійної діяльності та її професійне зростання.

До таких властивостей належать: гуманістична спрямованість діяльності вчителя, його професійна компетентність, педагогічні здібності та педагогічна техніка [2].

Важливу роль у вдосконаленні професійної майстерності, забезпеченні необхідних умов для творчої діяльності, надання допомоги в проходженні ступенів становлення та розвитку системи роботи відіграє стимулювання діяльності педагогів [6, с. 30].

З'ясовано, що специфічність педагогічного стимулювання виявляється в особливостях керівництва цим процесом, в основі якого повинно бути гармонійне поєднання навіювання, переконання, пояснення та створення умов для взаємодії зовнішніх і внутрішніх спонукальних чинників.

Проблеми управлінської підтримки зростання професійної майстерності педагога розглядають багато науковців.

Л. В. Литвинюк у своїх працях говорить про те, що в педагогічному стимулюванні професійного зростання вчителів потрібно звертати увагу на рівень їх самооцінки, і особливо – на вчителів з низьким рівнем самооцінки [4].

На думку О. М. Перехейди, управлінська підтримка педагогічної творчості є важливим чинником стимулювання професійної майстерності [6].

Одним із найскладніших видів діяльності керівника навчального закладу, що вимагає глибокого усвідомлення його місії, є внутрішкільний контроль, що є чинником стимулювання діяльності педагога.

Внутрішкільний контроль вважають тією необхідною ланкою, завдяки якій починає працювати функція регулювання, що здійснює необхідні корективи в аналітичному процесі та процесі планування педагогічної діяльності з підвищення рівня педагогічної майстерності вчителя, тобто одним із основних завдань контролю є мотивація працівників школи до покращення результатів трудової діяльності.

Але, як показує практика, контроль, загалом, орієнтований на виявлення недоліків, що викликає психологічний дискомфорт і змушує вчителя захищатися, обмежує можливості його творчого зростання. Водночас не можна зовсім відмовитися від контролю: це призведе до зниження дисциплі-

ліни та падіння якості роботи. Щоб цього не відбулося, при здійсненні контролю потрібно дотримуватися загальних умов мотивації співробітників.

Мотивація повинна бути основним чинником підвищення продуктивності праці та професійного самовдосконалення педагога.

У науковій літературі мотивацію визначають як сукупність причин психологічного характеру, що пояснюють поведінку людини, спрямованість і активність цієї поведінки.

Мотив – це спонукання до діяльності, пов'язані із задоволенням потреби суб'єкта. Мотив – це також причина, що є підґрунтям для обрання певних дій та вчинків, сукупність зовнішніх і внутрішніх умов, що активізують суб'єкта.

Все, що стосується діяльності вчителя з підвищення педагогічної майстерності, має або внутрішню, або зовнішню мотивацію.

Внутрішня мотивація – це спонукання до педагогічної діяльності завдяки власному внутрішньому прагненню задовольнитися творчою роботою. Педагог діє під впливом внутрішньої мотивації, якщо займається чимось, що йому подобається.

Про зовнішню мотивацію йдеться тоді, коли педагогічна діяльність учителя має низьку продуктивність, і для її підвищення необхідний стимул, тобто винагорода, що мотивує підвищення педагогічної діяльності.

Таким чином, С. С. Избаш та Ю. О. Бутурліна зазначають, що процес педагогічного стимулювання професійного зростання вчителів вимагає з'ясування особливостей та окреслення психологічних основ його здійснення. Вони виділяють п'ять ознак стимулювання професійного зростання вчителів:

1. Досягнення педагогічної мети залежить від змін мотиваційної сфери вчителя, які викликані мотивами, що стали для неї смислоутворювальними та діють без додаткової допомоги зовнішніх чинників.

2. Професійне зростання вчителів прямо пропорційне педагогічному стимулюванню, що, по-перше, викликає зацікавленість учителя та сприяє задоволенню його професійних потреб, а по-друге – сприяє підвищенню продуктивності праці.

3. Ставлення соціуму до вчителя залежить від процесу стимулювання професійного зростання вчителя, підвищення оцінки особисті.

4. Педагогічне стимулювання спрямоване викликати такі ситуативні позитивні психологічні стани, як усвідомлення значущості своєї професії, радість від успіхів у роботі, творчого натхнення, які сприяють зростанню фізичної енергії та працездатності педагога. Крім того, процес педагогічного стимулювання покликаний зміцнити особистісний стан професійної зацікавленості, який сприяє активній діяльності з максимальними витратами фізичних і розумових зусиль [8].

5. На процеси стимулювання вчителів до професійного зростання впливають такі фактори, як: ставлення до людей (адміністрації, колег, учнів та їх батьків); ставлення до себе (самооцінка), яке визначає рівень до-

магань особистості, формує усвідомлене бажання самовдосконалюватися, самостверджуватися тощо; ставлення до навколишнього середовища, зокрема до школи (З. І. Равкін) [4, с. 31–32].

Висновки. Педагог, який знає свій справжній рівень професійного розвитку, може планувати траєкторію свого подальшого особистісно-професійного зростання, а завдання адміністрації школи полягає в створенні таких умов, які б сприяли цьому саморозвитку.

Однією з умов грамотного керування адміністрацією школи стимулюванням педагогічної творчості є гарне знання вчителів, їх особистісних особливостей, причому не просто знання людей узагалі, а вивчення кожного члена колективу саме з погляду застосування щодо нього різних стимулюючих засобів: нагороди вищих органів освіти, позитивна оцінка досвіду вчителя в доповіді керівника, подяка в наказі, почесні грамоти по школі, нагородження цінними подарунками, вручення пам'ятного адреса, запис до книги пошани, розміщення досягнень учителя в музеях учительської слави або історії школи, підготовка стендів з узагальнення досвіду вчителя, нагородження подарунком базового підприємства, публікації про вчителя в місцевій, учнівській стінгазеті, створення фільму про вчителя, розміщення фотографії на Дошці Пошани та ін. [5, с. 47].

Таке стимулювання педагогічної творчості полегшує функцію управління педагогічним процесом, змінює зміст діяльності, вимагає пошуку нових форм і методів індивідуальної науково-методичної роботи з педагогічними кадрами, коректування змісту основних напрямів управлінської діяльності, підтримки мотивації прагнення педагогів до формування свого індивідуального творчого стилю.

Без сумніву, для сучасного вчителя його професія – це можливість самореалізації, джерело задоволення й визнання. Сучасний учитель – людина, здатна посміхатися та цікавитися всім тим, що її оточує, адже школа жива, поки вчитель у ній цікавий дитині.

Список використаної літератури

1. Андреев В. И. Педагогика: учеб. курс для творческого саморазвития / В. И. Андреев. – Казань : Центр инновац. технологий, 2000. – 608 с.
2. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – Київ : СПБ Богданова А. М., 2008. – 376 с.
3. Кичук Н. В. Формирование творческой личности учителя в процессе вузовской подготовки : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Н. В. Кичук. – Киев, 1993. – 30 с.
4. Литвинюк Л. Педагогічне стимулювання професійного зростання вчителів з низьким рівнем самооцінки / Л. Литвинюк // Рідна школа. – 2004. – № 11. – С. 31–33.
5. Павлютенков Є. М. Організація методичної роботи / Є. М. Павлютенков, В. В. Крижко. – Харків : Основа, 2006. – 80 с.
6. Перехейда О. М. Стимулювання професійної майстерності педагога – важливий чинник управління / О. М. Перехейда // Рідна школа. – 2004. – № 5. – С. 30–32.
7. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник / С. О. Сисоєва. – Київ : Міленіум, 2006. – 460 с.

8. Избаш С. С. Управлінська підтримка зростання професійної майстерності педагога [Електронний ресурс] / С. С. Избаш, Ю. О. Бутурліна. – Режим доступу: <http://www.uk.x-pdf.ru/5mehnika/1798414-1-upr-avlinska-pidtrimka-zrostannya-profesiynoi-maysternosti-pedagog-izbash-buturlina-melitopolskiy-derzhavniy-pedago.php>.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2016.

Павленко Л. А. Стимулирование педагогического творчества педагога как фактор повышения его профессионального мастерства

В статье освещены система стимулирования педагогического творчества педагога, которая способствует повышению педагогического мастерства, и признаки процесса педагогического стимулирования профессионального роста учителя.

Ключевые слова: творческое развитие личности, педагогическое стимулирование, мотивация, мотив, стимул, педагогическое мастерство, педагогическое саморазвитие, самоусовершенствование, профессиональный рост.

Pavlenko L. Promotion Pedagogical Creativity Teacher as a Factor of Increasing Its Professional Skills

The article described a system of incentives for teaching creative writing teacher that promotes teaching excellence and the signs of the pedagogical stimulate professional growth of teachers.

A teacher who knows his true level of professional development path can plan their further personal and professional development, and school administration task is to create conditions that would facilitate this self-development.

One of the conditions of competent management school administration stimulating teacher creativity is a good knowledge of teachers, their personal characteristics, not just knowledge of people in general, and the study of each member of the team is in terms of applying to him various stimulants such as rewards higher education authorities, positive rating the experience of the teacher in the report of the head, in the order thanks, diplomas at the school, awarding valuable prizes, awarding commemorative address book entry to honor the achievements of placing teachers in the teaching of fame museums or historical schools, training stands summarize the experience of teachers, rewarding gift base company, the publication of the local teacher, school wall newspaper, a movie about a teacher, placing photos on the Hall of Fame, etc.

This stimulating creativity facilitates educational teaching process management function, change the content of, requires new forms and methods of individual scientific and technical work of the teaching staff, updating the contents of the main areas of management, support teachers motivate the desire to form their individual creative style.

Without a doubt, modern teacher for his profession – is the ability to self-realization, a source of satisfaction and recognition. The current teacher – a man capable of smiling and interested in everything that surrounds it, as school alive until the teacher in her curious child.

Key words: creative development of personality, pedagogical stimulation, motivation, motive, incentive, pedagogic skill, pedagogical self-development, self-improvement, professional growth.